

5HD200 Hospodářské dějiny

Přednáška č. 13

Hospodářský vývoj Československa
1945-1989

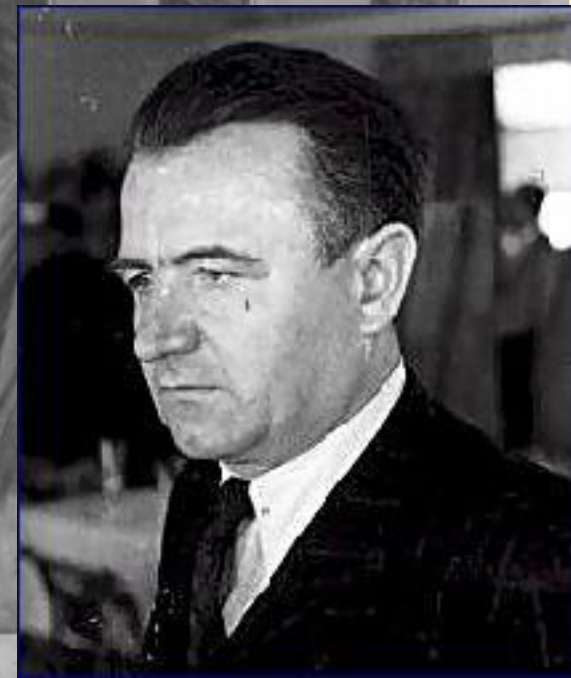

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Československo 1945-1948

- důsledky války, hospodářské škody
- Košický vládní program – duben 1945
ekonomický rozměr: např. plán konfiskací a pozemkové reformy
- dominantní role komunistické strany

Československo 1945-1948

Pomoc ze zahraničí

- **UNRRA** (*United Nations Relief and Rehabilitation Administration*)
Především dodávky potravin, dále léky, hnojiva a dopravní prostředky (celkem za zhruba 250 milionů USD)
- pomoc od SSSR

Československo 1945-1948

Specifické politicko-ekonomické podmínky obnovy Československa

- všeobecná podpora silné role státu
- mocenská expanze Moskvy, role SSSR jako osvoboditele
- volby 1946 – vítězství komunistů - zhoršení vztahů s USA
- (ne)realizovatelná „teorie mostu“

Průběh voleb

RUDÉ PRÁVO

ÚSTŘEDNÍ ORGÁN KOMUNISTICKÉ STRANY ČESKOSLOVENSKA

V pondělí 27. května 1946 • Číslo 136 • Cena Kčs 1,-30

Kamunisté se stávají největší stranou	
(včetně voleb a hlasů)	
Kam.	896.200
Soj.	510.297
nes. dem.	336.095
nár. osv.	494.267
K. Č.	6.261

KSČ daleko největší stranou v českých zemích

Komunisté vedoucí silou národa

Jedná se o největší politickou stranu nezávisle tak velké úcty - V nejdemokratičtějších volbách se porovná a realizuje mandát komunistů - Konečná výsledek byl - Jan nezávislý počet hlasů byl mnohem větší než předtím - Konečně - demokracie - Konečně - demokracie - Konečně - demokracie

KSČ nejsilnější stranou v hlavním městě republiky

Československo 1945-1948

- 19. května 1945 definoval dekret prezidenta republiky tzv. **národní správy konfiskátů**.
- 24. října 1945 podepsal prezident Beneš **čtyři znárodňovací dekrety**
- znárodňování již před únorem 1948 nabylo obrovského rozsahu
- otázka náhrad za znárodněný majetek

Československo 1945-1948

Pozemková reforma (rozdělení do tří etap)

- První etapa: konfiskace půdy „Němců, Maďarů, nepřátel a zrádců“
- Druhá etapa: zakotvena ve vládním programu z roku 1946, hlavním cílem revize pozemkové reformy, která proběhla za první republiky
- Třetí etapa: začala na jaře roku 1947, „půda patří těm, co na ní pracují“, plán omezení soukromé držby půdy na 50 hektarů

Československo 1945-1948

- dvouletý plán obnovy národního hospodářství (dvouletka na léta 1947-48)
- 1947 – rok hospodářských problémů, sucho - neúroda
- odmítnutí Marshallova plánu
- pomoc SSSR – dodávky obilí – politický a propagandistický rozměr

Československo 1945-1948

- rok 1948 - další vlna znárodňování
- radikalizace ekonomických záměrů po únoru 1948
- **kolektivizace** – začátek 1949
neúspěšná první etapa – do poloviny 50. let
úspěšnější druhá etapa – druhá polovina 50. let

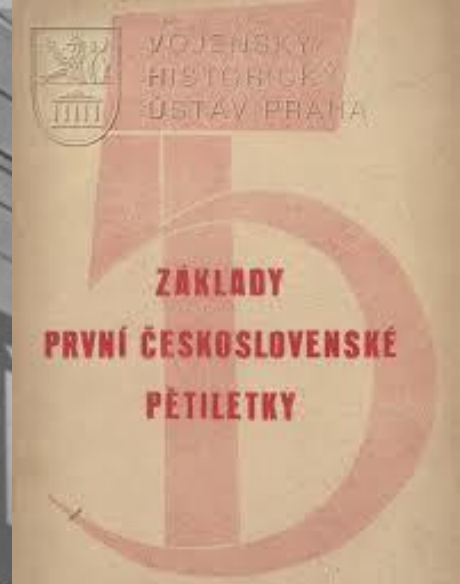

Vývoj ekonomiky komunistického Československa (rozdělení do etap)

- **první:** cca do roku 1959, rozsáhlá industrializace sovětského typu podpořená vysokými investicemi
- **druhá:** cca 1960-1968, stagnace první poloviny 60. let a reformní pokus
- **třetí:** cca 1969-1979, první fáze tzv. normalizace, zlepšení životních podmínek, řešení sociálně-ekonomických problémů
- **čtvrtá:** 80. léta, hromadění problémů

Československo 1949-1959

První pětiletý plán (1949-1953):

- opakovaně přepracován
- preferovanou oblastí těžký průmysl
- industrializace Slovenska
- důraz na zahraničně ekonomickou orientaci na Sovětský svaz a ostatní země východního bloku
- vysoký kvantitativní růst
- strukturální deformace, sporná kvalitativní stránka a další problémy

Měnové poměry a model kursového režimu

- měnový chaos bezprostředně po druhé světové válce

Měnová reforma - listopad 1945:

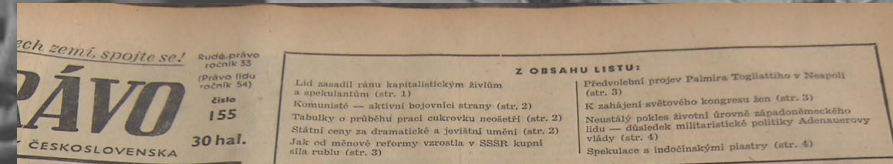
- možnost vyměnit starou měnu za novou v poměru 1:1, ale pouze v maximální výši 500 korun.
- ostatní finanční prostředky byly blokovány na bezúročných vázaných účtech v bankách.
- kurz koruny k dolaru v poměru 50:1

Měnové poměry a model kursového režimu

Měnová reforma - červen 1953:

- rozsáhlý soubor opáření
- velmi kontroverzní povaha
- „rubl nejpevnější měna na světě“, „předpoklad oslabování amerického dolaru“
- kurz koruny k rublu (1,8 : 1),
kurz koruny k dolaru (7,2 : 1)

Lid zasadil ránu kapitalistickým živlům a spekulantům

Pracující lid na stráž nového rozmachu průmyslu a zemědělství

PRAHA (ČP) — Strana h vláda měnové a zásobovací opatření učinila ránu všem válečným štvárcům a reakčním prváčkům, kteří spekulovali na válce a na to, jak by se obohatili na úkor pracujících. Pracující našeho závodu se zavázali, že na počest tohoto opatření spíjí pátý rok Gottwaldovy přelétky do 15. prosince.

V tomto opatření, které dá podnou ránu všem válečným štvárcům a reakčním prváčkům, kteří spekulovali na válce a na to, jak by se obohatili na úkor pracujících. Pracující našeho závodu se zavázali, že na počest tohoto opatření spíjí pátý rok Gottwaldovy přelétky do 15. prosince.

V resoluční, kterou zaslali straně a vládě, prohlašují havit v dole Antonia v rolnicko-odslavném revíru, že půjdou co nejrohodněji k biováni výživného cíle — socialismu, k zajištění míru. Na výzvu solidarita Trojana, hostele vyznamení svačiny o výtavbu se zavázali, že odpracují jednu nedělní směnu a některé po dvou nedělních směnách do Dne horníku. Havit vší straně a vládě — píse horník dole J. Rybák — a svými závazky vybudují pevné základy k lepší a krásnější budoucnosti pro všechny občany, aby se neustalo u nás jako v Koreji, kde barbarští ubitých 300.000 dětí nenade nikdy více slaví svými radostmi svátek. Každou tmu ubí bojujeme za mír a socialismus.

• Převodili jsme se, že naše vláda jde skutečně a lidem — píli ve svém telegramu zaměstnanců Pražských měšťanů, Závěr Čiřilovce — neboť nová, peněžní reforma a zrušení potravinových lístků a spolu s tím zavedení jednotných maloobchodních cen učiní konec smělému, která jež na mnoha místech kvetla. Tímto novým opatřením se natrvalo učiní pětřž řádní spekulantů, kteří by se chtěli obohatovat na úkor pracujících.

• K usnesení strany a vlády dochází stále více souhlasných resolučí kůz od pracujících v zemědělství. Ani z nich nikdo nezapomněl na doby kapitalistické republiky. Pamatuje je i trůláterník M. Gál z Vyšep—Opavce v Nitranském kraji sža první republiky — říká — musel rolník své výrobky prodávat často skoro zadarmo. Dnes naše strana a vláda pšně ocenil práci družstevníků i malých a středních rolníků. Zdoboposují jim odbýt všech výrobků za první státní výkupní ceny a na výrobky, dostané nad dodávkovou provizí, určíly výsokio svyživné úspášky. Dnes žili se svou rolnou dožně a věřím, že extra budeme žít ještě lépe.

• Ano, lépe se bude žít na malí vesnici těch, kteří se přičiní. Členové JZD v Kyšlovcech po doberých zkušenostech z točádku a ku silbni, že výnosy cukrovky zvýši na 60 pišle o 130 centů z hektaru. Jak se proč splnění tohoto závazku na jejich přířřvbu. Jestže stádu dostali navíc silbřových 12 q cukrovky, dostanou za ně 624.000 Kčs v 6 měn. Tato částka dáva družstvu u pobádu, že bude pracovat jednotka evy o 11 Kčs. Kromě toho dostanou družce od jako protídávku celkem 4840 kg za levnou cenu 5,60 Kčs.

Slušte, lidé! PENĚŽNÍ REFORMA - ROZHODNÝ ÚTOK! Oslabené nosiče

Měnové poměry a model kursového režimu

Měnová reforma - červen 1953:

- hotovost do 300 starých korun se vyměňovala v poměru 5:1, ostatní hotovost v poměru 50:1.
- vklady na vkladních knížkách, směnné poměry se pohybovaly od 5:1 do 25:1
- faktické zvýšení maloobchodních cen
- projevy nespokojenosti československé veřejnosti
- v roce 1954 Československo opouští Mezinárodní měnový fond a Světovou banku

Československo 1949-1959

- rok 1953 – končí první pětiletka, ekonomické problémy, projevy nespokojenosti
- rozhodnutí nepřistoupit k další pětiletce, **1954–1955 – přechodné období**
- **druhá pětiletka 1956–1960**, základní rysy ekonomické strategie se nemění
- otázka volby mezi cestami intenzivního a extenzivního růstu

Rozsypalova reforma

- Kurt Rozsypal, místopředseda Státní plánovací komise
- decentralizace, omezení pravomocí ministerstev
- sdružování podniků do větších celků (*Výrobně hospodářské jednotky* – VHJ od dubna 1958)
- nové pojetí mzdové politiky, předpoklad zvyšování reálných mezd, složitý mzdový systém (vykazování fiktivní práce)

Rozsypalova reforma

- pokusem o reformu direktivního systému
- odpor konzervativní části komunistické strany
- neměla dlouhého trvání, malý efekt
- definitivně odmítnuta v roce 1961

Československo 1960-1968

Třetí pětiletka (1961-1965)

- nereálné cíle
- faktický rozpad už 1961
- nahrazena **operativními ročními plány**
- 1963 - pokles národního důchodu

Československo 1960-1968

Reformní hnutí

- **Ota Šik** (1962-1969 ředitel Ekonomického ústavu ČSAV)
- včlenění tržních principů do socialistické ekonomiky
- větší samostatnost, nezávislost podniků
- nová cenová politika (rozdělení cen do tří kategorií: pevné, limitní a volné)

Československo 1960-1968

Reformní hnutí

- 1966 a 1967 větší dopady reformní politiky v praxi
- **čtvrtý pětiletý plán (1966-1970)** - méně závazných ukazatelů a směrnic

Rok 1968

květen 1968 - Šik jmenován místopředsedou vlády

Československo 1960-1968

Rok 1968

Určitá radikalizace reformní ekonomické koncepce:

- větší důraz na tržní mechanismus
- snížení dotací ztrátovým podnikům
- omezení provázanosti jednotlivých podniků se státními orgány
- podpora družstevnímu podnikání a drobnému podnikání

Československo 1960-1968

Rok 1968

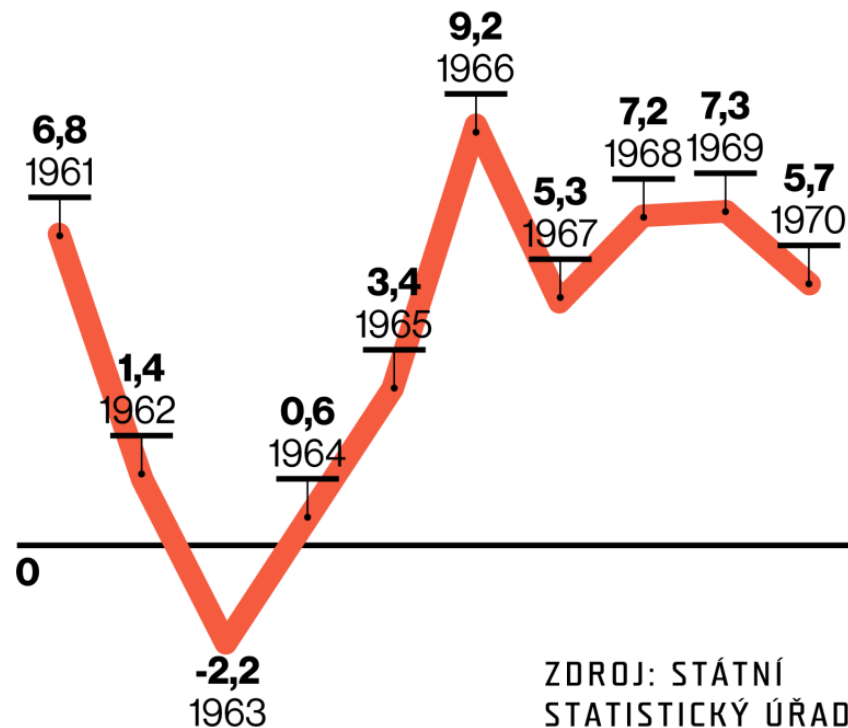
- srpen 1968 – invaze vojsk Varšavské smlouvy

Hodnocení Šikovy reformy:

- různé názory, hodnocení
- jen malá část z původních záměrů byla realizována
- pozitivní i negativní dopady (například kontroverzní dopady deregulace cen)

Jak se vyvíjela československá ekonomika v 60. letech

Růst národního důchodu, který na rozdíl od HDP zahrnuje jen materiální statky (v procentech)

Československo v éře normalizace

Pátý pětiletý plán (1971-1975):

- reálnější kvantitativní ukazatele
- relativně příznivější ekonomický vývoj
- řešení některých dlouhodobých problémů (například nastartování intenzivní bytové výstavby)
- pozdržení nástupu ropné krize

Československo v éře normalizace

Šestý pětiletý plán (1976-1980) a sedmý pětiletý plán (1981-1985):

- v polovině 70. let vstupuje Československo do nové horší ekonomické etapy
- nový cenový mechanismus v rámci RVHP, zhoršují se směnné relace Československa
- nevhodně nastavené plánování, nesplnitelné kvóty
- nízká produktivita, technologické zaostávání za Západem

Československo v éře normalizace

80. léta:

- rostoucí význam černé ekonomiky
- nedostatek spotřebního zboží
- rostoucí zahraniční dluh Československa
- problémy exportu
- nepříznivé a neřešené ekologické dopady

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Toto dílo podléhá licenci Creative Commons
Uveďte původ – Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní.

